Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 1 Co 2/2010, ECLI:CZ:VSOL:2010:1.CO.2.2010.1

Číslo: 56/2011

Právní věta:

Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, v platném znění, a nároky na náhradu škody na zdraví za bolest a za ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 444 odst. 1 obč. zák. nebo podle ustanovení § 372 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, v platném znění, jsou samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení. Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, v platném znění, a nároky na náhradu škody na zdraví za bolest a za ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 444 odst. 1 obč. zák. nebo podle ustanovení § 372 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, v platném znění, jsou samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení.

Soud: Vrchní soud v Olomouci

Datum rozhodnutí: 05.05.2010

Spisová značka: 1 Co 2/2010

Číslo rozhodnutí: 56

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bolestné, Náhrada škody, Ochrana osobnosti, Ztížení společenského uplatnění

Předpisy: § 13 odst. 2 obč. zák.
§ 13 odst. 3 obč. zák.
§ 372 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 444 odst. 1 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem K r a j s k é h o s o u d u v Brně ze dne 28. 9. 2009 byla žaloba na zaplacení částky 50 000 Kč zamítnuta s tím, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že v souvislosti s operací pravého oka žalobkyně dne 29. 3. 2007, došlo ze strany žalované k pochybení, spočívajícím ve voperování nesprávné nitrooční čočky na základě záměny předoperačně naměřených hodnot zapsaných do chorobopisu žalobkyně, což bylo mezi účastníky nesporné. Žaloba v této věci obsahovala shodná významná skutková tvrzení jako žaloba žalobkyně na náhradu škody na zdraví ve výši rovněž 50 000 Kč, podaná u Městského soudu Brně,

vůči stejné žalované. Mezi účastníky bylo sporné, zda v příčinné souvislosti s tímto pochybením došlo ke zhoršení viditelnosti pravého oka žalobkyně (zhoršení z 5 dioptrií na 13 dioptrií), přičemž k této sporné skutečnosti soud prvního stupně neprováděl dokazování s ohledem na svůj právní názor o souběhu práv a nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví.

Podle názoru soudu prvního stupně není hodnocení této otázky (souběhu práv a nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví) v soudní praxi stabilizované. Odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007, v němž soud dovodil samostatnost nároků na náhradu škody na zdraví a práva na náhradu nemajetkové újmy při zásahu do osobnostního práva na zdraví s tím, že se jedná o zcela svébytné a samostatné prostředky rozrůzněné sféry ochrany, kterou poskytuje občanský zákoník. Tento právní názor však není sdílen právní praxí ani teorií konstantně, bez pochybností. Vrchní soud v Olomouci ve svém usnesení ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. 1Co 201/2007, uvedl, že práva z odpovědnosti za způsobenou škodu a z porušení osobnostních práv, zejména v dílčích nárocích na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění, oproti právu na náhradu nemajetkové újmy si konkurují, neboť jsou hodnoceny na základě zčásti totožných a zčásti velmi příbuzných skutkových tvrzení. Přesto akcentoval, že jde o instituty zcela samostatné, a proto je nutné k jejich uplatnění poskytnout soudu taková skutková tvrzení k následkům tvrzeného zásahu, aby bylo možno odlišit práva a nároky z odpovědnosti za škodu a z odpovědnosti za porušení osobnostních práv a najisto postavit předmět řízení. Podle soudu prvního stupně je rozlišení náhrady škody a náhrady nemajetkové újmy v občanském zákoníku nedůsledné. V rámci náhrady škody jsou zákonodárcem poněkud nesystematicky zakotveny i nároky, týkající se újmy ryze nemajetkové, které Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04, označil za „náhradu škody za nemateriální újmu“, a to nároky na bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění v ustanovení § 444 odst. 1 občanského zákoníku v platném znění a na jednorázovou náhradu při úmrtí blízké osoby v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák.

V rámci ochrany osobnosti se řeší náhrada újmy nemajetkové, přičemž ohledně odpovědnosti za škodu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnostních práv zákon odkazuje na ustanovení o náhradě škody (§ 16 obč. zák.). V řízení o náhradu škody jsou obecné soudy vázány ústavním principem proporcionality, odškodnění z titulu náhrady škody na zdraví by měla být dostatečná, důstojná a adekvátní, což bylo vysloveno v nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03, k němuž se Ústavní soud přihlásil ve svém nálezu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05. Porušením pravidla proporcionality může dojít k zásahu do ústavně zaručených práv, a to konkrétně do práva na soudní ochranu. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nesystematické navyšování nároků vzniklých z titulu náhrady škody za nemajetkovou újmu v podobě bolestného a ztížení společenského uplatnění cestou prostředků ochrany osobnosti není přípustné ani účelné, neboť by bylo porušením ústavního principu proporcionality, a to nikoli z hlediska podhodnocení vzniklé nemajetkové újmy, ale z hlediska opačného, k němuž by případné duplicitní ohodnocení a odškodnění téže újmy vedlo. V systému komplementární ochrany lidské osobnosti je ochrana jednotlivých osobnostních statků zakotvena nejen v obecné rovině v ustanovení § 11 a násl. obč. zák., ale i v jiných ustanoveních speciální povahy, která tuto obecnou právní ochranu zpřesňují či doplňují. V tomto rámci je pak právní ochrana lidského zdraví zakotvena, jedná-li se o nároky z porušení těchto osobnostních statků vzešlé, právě v režimu náhrady škody za nemateriální újmu dle ustanovení § 444 odst. 1 a 2 obč. zák.

Dvojím hodnocením vzniklé nemajetkové újmy na lidském zdraví (v režimu náhrady škody na zdraví a v řízení o ochranu osobnosti) by docházelo k flagrantnímu porušení obecné právní zásady „non bis in idem“, neboť soudy by v obou řízeních řešily stále stejný skutek (stejné poškození na zdraví), vyjma materiálních nároků z náhrady škody jako ztráta na výdělku či náklady léčení. Pojmenování obou nároků je nepodstatné, podstatná je totožnost skutku, osob i vznášených nároků na náhradu, byť jsou pojmy „škody“ a „nemajetkové újmy“ zmateny, viz. termín „náhrada škody za nemateriální újmu“

užitý Ústavním soudem ve snaze zcela správně propojit obě oblasti navazující na obdobnou myšlenku obsaženou v čl. 2:101 Principů evropského deliktního práva (PETL). Dle těchto doktrinálních principů je škoda majetkovou nebo nemajetkovou újmou zákonem chráněného zájmu s tím, že osobní újmou ospravedlňující ve smyslu čl. 10:103 odst. 1 náhradu nemajetkové škody je dle čl. 10:102 odst. 1 právě újma fyzickému a duševnímu zdraví dosahující míry uznatelné nemoci. V tomto chápání jsou potom nároky vzniklé v režimu náhrady škody na zdraví speciálními nároky ve vztahu k obecným nárokům vzniklým v režimu ochrany osobnosti.

Dále soud prvního stupně zastává názor, že není možné, aby se osoba dotčená na zdraví pokoušela cestou ochrany osobnosti nahrazovat nebo navyšovat vlastní nároky na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění, neboť možnost uplatnění nároků speciálních vylučuje duplicitní uplatnění nároků obecných. Podle ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. se za bolest považuje i každé duševní strádání, přičemž rovněž vážné duševní poruchy, vzniklé působením otřesných zážitků nebo jiných nepříznivých psychologických činitelů a tísnivých situací, patří v rámci ztížení společenského uplatnění do náhrady škody na zdraví (příloha 2 k citované vyhlášce, položka 016).

Pokud jde o ochranu s právem na zdraví souvisejících osobnostních atributů (zejména práva na důstojnost a práva na soukromí včetně práva vytvářet a rozvíjet vztahy s ostatními lidskými bytostmi a rozvíjet tak svou osobnost), speciální právní ochrana těchto obecných osobnostních atributů je rovněž řešena v rámci náhrady škody na zdraví, a to v rámci odškodnění za ztížení společenského uplatnění.

Dle ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. se totiž odškodnění ztížení společenského uplatnění poskytuje za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a dalších společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti. Takto široce vymezený rámec speciální právní ochrany pak nepochybně zahrnuje i ochranu důstojnosti osoby dotčené neoprávněným zásahem i práva na vytváření a rozvoj vztahů s ostatními bytostmi v rámci společnosti (včetně rodiny). Soud prvního stupně dále uvedl, že otázku existence a rozsahu nemajetkové újmy vzniklé při zásahu do osobnostních práv nelze v žádném případě zužovat pouze na přítomnost tzv. osobní újmy, tedy na újmu v rovině fyzického a duševního zdraví dosahující míry uznatelné nemoci (čl. 10:202 odst. 1 PETL). Lze se jednoznačně ztotožnit myšlenkou obsaženou v čl. 10:301 odst. 1 PETL, dle které je náhrada nemajetkové újmy ospravedlnitelná nejen v případě, kdy poškozený utrpěl osobní újmu (ve smyslu újmy na zdraví), ale i v případech újmy na svobodě, důstojnosti nebo jiných osobnostních právech. Nepochybně proto mohou existovat situace, v nichž bude mít ochrana osobnosti v souvislosti s porušením práva na zdraví své místo. Ochrana osobnosti však může mít místo pouze v případech skutků, nároků (jakkoliv pojmenovaných) či osob odlišných od skutků, či nároků či osob spadajících do právního režimu náhrady škody na zdraví, popř. v situacích, u nichž je právní úprava náhrady škody natolik paušální, že ji proto nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému.

O odlišnosti skutků a nároků v obou právních režimech lze s úspěchem uvažovat např. u žalob, podávaných v důsledku absence informovaného souhlasu pacienta, kde je předmětem ochrany odlišný osobnostní statek než lidské zdraví, a to právo na informace, na sebeurčení a na svobodné individuální rozhodování pacienta. O odlišnosti osob lze hovořit tehdy, domáhají-li se příbuzní osoby, jejíž právo na zdraví bylo porušeno, ochrany vlastní osobnosti s poukazem na neoprávněný zásah do svého rodinného života, jehož kvalita neoprávněným zásahem do práva na zdraví osoby blízké

utrpěla. Ochrana osobnosti má své místo i tam, kde „náhrada škody za nemateriální újmu“ je natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému tak, jak je tomu v případě jednorázového odškodnění při úmrtí osoby blízké dle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák.

V této projednávané věci je žaloba koncipována na skutkovém základu, který v podstatném rozsahu odpovídá skutkovým tvrzením v žalobě o náhradu škody na zdraví, kterou žalobkyně podala u Městského soudu v Brně dne 30. 3. 2009, vůči žalované. V obou případech se žalobkyně domáhá částky 50 000 Kč na základě totožného skutku. V rámci žaloby na ochranu osobnosti nebyl uplatněn žádný „převis“ nad nárokem uplatněným z titulu náhrady škody na zdraví. Soud prvního stupně se postupem dle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. pokusil takový „převis“ zjistit, avšak žalobkyně přes poskytnuté poučení nebyla schopna tvrdit jiné významné skutkové okolnosti nad nároky uplatněné v žalobě na náhradu škody na zdraví, kde se její skutková tvrzení, popř. důkazní návrhy, týkaly toliko nároků z titulu náhrady škody na zdraví (bolestné a ztížení společenského uplatnění). Nárok uplatněný žalobou je charakterizován vylíčením skutkových okolností, jimiž žalobce svůj nárok odůvodňuje, a skutkovým základem vylíčeným v žalobě, ve spojitosti s žalobním petitem je tak vymezen základ nároku uplatněného žalobou, který je předmětem řízení. Právní kvalifikace nároku žalobcem uplatněného není pro soud závazná, neboť právní posouzení věci podle předpisů hmotného práva náleží soudu (srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 642/2000, nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 343/09).

Podle názoru soudu prvního stupně spočívá podstata daného problému v určitých právních specificích, jakkoli se totiž obě žaloby (na ochranu osobnosti a na náhradu škody na zdraví) v podstatných skutečnostech kopírují, nejedná se o žaloby naprosto totožné, nýbrž je mezi nimi dán vztah obecného a zvláštního. Proto v tomto případě soud prvního stupně řízení na ochranu osobnosti v souladu s ustanovením § 83 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 104 odst. 1 o. s. ř. nezastavil pro překážku litispendence, ale ve věci meritorně rozhodl, přičemž ze všech shora podrobně uvedených důvodů žalobu zamítl.

Proti tomuto rozsudku podala včas odvolání žalobkyně, přičemž soudu prvního stupně vytýkala nesprávné právní posouzení věci dle ustanovení § 205 odst. 2 písm. g) o. s. ř. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007, považovala úvahy soudu prvního stupně směřující ke ztotožnění odškodnění náhrady škody na zdraví a odškodnění z titulu ochrany osobnosti za nesprávné. Výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění je upravena v ustanovení § 7 vyhlášky č. 440/2001 Sb. je založena na posouzení lékaře a stanovení počtu bodů znalcem, podle zastaralého bodového systému, který byl mnohokrát kritizován jako nedůstojný, odporující principům demokratické společnosti, jehož konstrukce je založena mj. také na diskriminaci podle věku.

Způsob odškodňování je nedůstojný také tím, že umožňuje soudům zvyšovat odškodnění stanovené podle této vyhlášky pouze ve zvlášť výjimečných případech hodných zvláštního zřetele. Vzhledem k odmítnutí mimosoudního vypořádání žalovanou, existenci nedůstojného systému odškodnění náhrady škody na zdraví, předpokládanému zdlouhavému vyřizování soudní žaloby a věku žalobkyně, byly podány souběžně dvě žaloby. Žalobkyně podala žalobu na ochranu osobnosti a žalobu na náhradu škody na zdraví, protože se jedná o dva samostatné nároky.

V rámci rozhodování o žalobě na ochranu osobnosti má soudce, na rozdíl od žaloby na náhradu škody na zdraví, více možností dotvářet právo a prostřednictvím racionální a tvůrčí interpretace každý konkrétní nárok jednotlivě a spravedlivě posoudit bez administrativních omezení. Účelem poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích je nastolení spravedlnosti, a to vyrovnáním způsobené nemajetkové újmy osobnostní povahy sankčním plněním. Soud prvního stupně v napadeném rozhodnutí neuvádí, zda v daném případě došlo k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv žalobkyně, zda je zde příčinná souvislost mezi tímto zásahem a jeho neoprávněností. Aniž by se

zabýval navrženými důkazy, soud prvního stupně žalobu zamítl na základě přijatého právního názoru o souběhu nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví. Domáhala se proto zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

K podanému odvolání podala vyjádření žalovaná, která navrhovala potvrzení napadeného rozsudku jako věcně správného. Souhlasila s úvahami soudu prvního stupně, který na rozdíl od žalobkyně neztotožňuje odškodnění náhrady škody na zdraví a odškodnění z titulu ochrany osobnosti, ale naopak je důsledně rozlišuje dle kritérií skutku, osob i vznášených nároků. Výklad provedený soudem prvního stupně, za užití zásady „non bis in idem" a zásady proporcionality, zcela logicky rozlišuje nároky vzniklé v režimu náhrady škody na zdraví a nároky vzniklé v režimu ochrany osobnosti. Naprosto shodná tvrzení a rovněž i důkazy jsou žalobkyní uplatněny jak v žalobě na ochranu osobnosti, tak i v žalobě na náhradu škody na zdraví. Možnosti a podmínky navýšení bolestného a ztížení společenského uplatnění jsou dány v ustanovení § 6 a § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. a soud prvního stupně zcela správně uvádí, že osoba dotčená na zdraví nemůže cestou ochrany osobnosti nahrazovat nebo navyšovat nároky na bolestné a ztížení společenského uplatnění.

Nesystematické navyšování nároků vzniklých z titulu náhrady škody na zdraví v podobě bolestného a ztížení společenského uplatnění by bylo porušením ústavního principu proporcionality s tím, že disproporce by vznikla na straně škůdce, neboť způsobená újma by byla duplicitně hodnocena a zřejmě i odškodňována.

V r c h n í s o u d v Olomouci potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle čl. II. přechodných ustanovení bodu 1. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, není-li dále stanoveno jinak, použije se občanský soudní řád, ve znění tohoto zákona, i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

Podle čl. II., přechodných ustanovení, bodu 10 citovaného zákona, odvolání proti rozhodnutím soudu prvního stupně vydaným přede dnem účinnosti tohoto zákona nebo po řízení provedeném podle tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. Novela o. s. ř. provedená zákonem č. 7/2009 Sb. nabyla v celém rozsahu účinnosti 1. 7. 2009, odvolání směřuje proti rozhodnutí vydanému dne 28. 8. 2009, proto odvolací soud z podnětu podaného odvolání provedl odvolací řízení podle zákona č. 99/1963 Sb. ve znění k datu zahájení řízení, tj. ke dni 30. 3. 2009 (dále jen o. s. ř.).

Odvolací soud po zjištění, že odvolání splňuje obecné náležitosti uvedené v ustanovení § 205 odst. 1 o. s. ř. a je podle obsahu odůvodněno relevantním odvolacím důvodem uvedeným v ustanovení § 205 odst. 2 písm. g) o. s. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci), přezkoumal napadený rozsudek v celém rozsahu i jemu přecházející řízení, učinil tak podle ustanovení § 214 odst. 3 o. s. ř. bez nařízení odvolacího jednání a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tvrzenému porušení osobnostních práv postupem non lege artis dne 29. 3. 2007 – podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, hlavy II., oddílu 1., § 11 až § 13 ve znění po novele provedené zákonem č. 509/1991 Sb. (dále jen obč. zák.).

Podle ustanovení § 11 obč. zák. fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

Podle ustanovení § 13 odst. 1 obč. zák. fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

Podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odst. 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Podle ustanovení § 13 odst. 3 obč. zák. výši náhrady podle odst. 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Zákonným předpokladem vzniku práva na použití sankcí k ochraně osobnostní sféry fyzické osoby za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti je z obecného hlediska:

1. existence zásahu do osobnostních práv fyzické osoby, který vyvolal nebo byl objektivně způsobilý vyvolat újmu spočívající buď v porušení nebo ohrožení osobnostních práv fyzické osoby,

2. protiprávní (neoprávněný) charakter tohoto zásahu,

3. příčinná souvislost mezi neoprávněným zásahem a zmíněnou újmou.

Zákonným předpokladem vzniku práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2, 3 obč. zák. pak je:

1) protiprávní zásah do osobnostních práv fyzické osoby,

2) snížení zejména důstojnosti a vážnosti fyzické osoby ve značné míře a

3) příčinná souvislost mezi protiprávním zásahem do osobnostní sféry a snížením zejména důstojnosti a vážnosti fyzické osoby ve společnosti.

Podle ustanovení § 444 odst. 1 a 2 obč. zák. při škodě na zdraví se jednorázově odškodňují bolesti poškozeného a ztížení společenského uplatnění. Ministerstvo zdravotnictví stanoví po dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí vyhláškou výši, do které lze poskytnout náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění, a určování výše náhrady v jednotlivých případech. Výši náhrady podle odst. 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Podle ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb. odškodnění bolesti se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 1 a 3 této vyhlášky, a to za bolest způsobenou škodou na zdraví, jejím léčením nebo odstraňováním jejích následků, za bolest se přitom považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla.

Podle ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb. odškodnění ztížení společenského uplatnění se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 2 a 4 této vyhlášky, a to za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti.

Soud prvního stupně učinil závěr o skutkovém stavu věci významném pro právní posouzení na základě nesporných tvrzení účastníků, ze kterých je patrno, že v souvislosti s operací pravého oka žalobkyně dne 29.3.2007, došlo ze strany žalované k pochybení spočívajícím ve voperování nesprávné nitrooční čočky, a to na základě záměny předoperačně naměřených hodnot zapsaných do chorobopisu žalobkyně. Pro posouzení věci soudem prvního stupně bylo dále významné zjištění, že žaloba v této věci obsahuje totožná skutková tvrzení jako žaloba na náhradu škody na zdraví, která byla podána žalobkyní proti žalované a je vedena u Městského soudu v Brně, přičemž v obou žalobách je požadována částka ve výši 50 000 Kč. Rovněž odvolací soud takto zjištěný skutkový stav považuje za zcela postačující.

Právní posouzení věci soudem prvního stupně o duplicitním uplatnění nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví za situace, kdy žalobkyně v této žalobě na poskytnutí zadostiučinění v penězích z titulu ochranu osobnosti netvrdila žádné jiné právně významné skutečnosti, které by již neuplatnila ve své žalobě o náhradu škody na zdraví vůči téže žalované, považuje odvolací soud za správné. V tomto směru odvolací soud odkazuje na velice podrobné odůvodnění napadeného rozhodnutí.

Je pravdou, že posouzení otázky souběhu nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví není v soudní praxi jednoznačně řešeno. Odvolací soud se při řešení této problematiky ztotožňuje s názorem soudu prvního stupně, že nároky z titulu náhrady škody na zdraví jsou speciálními nároky ve vztahu k obecným nárokům vzniklým v režimu ochrany osobnosti. Při přijetí tohoto závěru je možné vyjít také z již citovaného nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/2004, v němž je jednoznačně vyjádřeno, že ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. řeší otázku odškodnění pozůstalých jednorázovým plněním (shodně jako ustanovení § 444 odst. 1 obč. zák. otázku odškodnění škody na zdraví, a to jako bolestné a ztížení společenského uplatnění), avšak tato úprava je natolik paušální, že jí nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému. Tedy pokud nároky za nemateriální újmu dané ustanovením dle § 444 odst. 1 obč. zák. nebudou dostatečnou satisfakcí za škodu na zdraví za bolestné a ztížení společenského uplatnění, není vyloučeno, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle obecných ustanovení na ochranu osobnosti. Není však přípustné, aby se osoba dotčená na zdraví pokoušela žalobou na ochranu osobnosti nahrazovat či navyšovat své nároky z titulu náhrady škody. Soud prvního stupně zcela správně poukazuje na ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001, ve kterém se za bolest považuje každé tělesné a duševní strádání, a také na ustanovení § 3 odst. 1 této vyhlášky, v němž je právní ochrana osobnostních atributů řešena v rámci odškodnění ztížení společenského uplatnění. Je nutné rovněž zdůraznit, že hlediska uvedená v ustanovení § 3 citované vyhlášky jsou pouze demonstrativní a v rámci okolností konkrétního případu lze při úvaze o výši náhrady za ztížení společenského uplatnění zohlednit i další, ve vyhlášce nespecifikované aspekty. Dvojím hodnocením nemajetkové újmy na zdraví, a to v rámci náhrady škody na zdraví a v rámci řízení o ochranu osobnosti by nepochybně došlo k porušení principu proporcionality a právní zásady „non bis in idem“. Soud prvního stupně zcela správně vyzval žalobkyni k doplnění významných skutkových tvrzení tak, aby nároky uplatněné v tomto řízení nebyly totožné s nároky, které uplatnila již v řízení na náhradu škody na zdraví, avšak žalobkyně, ani po poučení soudu, tato skutková tvrzení, ohledně tzv. „převisu“ nad nároky uplatněné z titulu náhrady škody na zdraví, nedotvrdila.

V tomto směru odvolací soud odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 5188/2007, které se rovněž zabývá posouzením vztahu speciálního, originálního práva na odškodnění pozůstalých dle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. a práva na zadostiučinění z titulu práva na ochranu osobnosti dle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 občanského zákoníku, a to s odkazem na již citovaný nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/04. Nejvyšší soud dovodil, že záměrem zákonodárce bylo v rámci ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. upravit odškodnění pozůstalých při usmrcení blízké osoby za nemajetkovou újmu v případě intenzity a okolností, které jsou obvyklé, tuto

úpravu však nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému, a nevylučuje, pokud jednorázové odškodnění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti.

Tento vyslovený závěr lze tedy, podle názoru odvolacího soudu, aplikovat i v daném případě. Pokud by na základě rozhodných skutkových tvrzení žalobkyně nebylo odškodnění z titulu náhrady škody na zdraví, a to bolestné a ztížení společenského uplatnění, dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na jejích osobnostních právech, mohla by se žalobkyně domáhat další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti. Úspěšně tak ovšem nelze činit na základě totožných skutkových tvrzení, jako v žalobě na náhradu škody. Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. a nárok na náhradu škody na zdraví za bolest a ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 444 odst. 1 a 2 obč. zák. nebo podle ustanovení § 372 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce v platném znění (dále jen zákoníku práce) jsou totiž samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení.

V žalobě na peněžité zadostiučinění za zásah do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby týkajícího se práva na zdraví podle ustanovení § 11 a násl. obč. zák. je proto nutno uplatnit rozhodná skutková tvrzení o tom, že odškodnění z titulu náhrady škody na zdraví za bolest a ztížení společenského uplatnění poškozeného není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech poškozené fyzické osoby. Pouze v takovém případě nebudou porušeny ústavní princip proporcionality a zásada „ne bis in idem“.

Odvolací soud považuje za správný rovněž postup soudu prvního stupně, který ve věci nepostupoval v souladu s ustanovením § 83 odst. 1 o. s. ř. a ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. a nezastavil řízení po překážku litispendence, ale naopak ve věci samé meritorně rozhodl.

Odvolací námitku žalobkyně, že soud prvního stupně ztotožnil nároky na náhradu škody na zdraví a na odškodnění z titulu práva na ochranu osobnosti, nepovažuje odvolací soud za důvodnou. Jak už bylo uvedeno shora, soud prvního stupně tyto nároky velice důkladně rozlišuje. Rovněž nelze akceptovat odvolací námitku žalobkyně o existenci nedůstojného systému odškodnění náhrady škody na zdraví, což by podle ní mělo odůvodňovat oprávněnost žaloby na odškodnění z titulu nároku na ochranu osobnosti. Výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění se stanoví na základě bodového ohodnocení stanoveného v lékařském posudku, přičemž ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit.

Právní úprava tak vymezuje pevná a jasná pravidla pro posouzení nároku na náhradu škody na zdraví, což zdůraznil rovněž Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/05. Případná zdlouhavost řízení o nároku na náhradu škody a věk žalobkyně pak nemohou odůvodnit oprávněnost duplicitně podané žaloby na ochranu osobnosti.

Z těchto důvodů byl rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný dle ustanovení § 219 o. s. ř. potvrzen, neboť řízení, které předcházelo napadenému rozhodnutí, netrpělo žádnou vadou, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, či vadou zmatečnostní, a to včetně správného výroku o nákladech řízení.